

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1997
FORFATTER:	Ingemann Bager
TITEL:	Livet i Låsbygade for 50 år siden.
KORT RESUME:	Erindringer om forretningsdrivende i Låsbygade i Kolding fra 1944–ca. 1950, byens originaler samt fra besættelsestiden.

Livet i Låsbygade for 50 år siden

Af Ingemann Bager

Vi skriver året 1944. I fire år havde den ødelæggende verdenskrig raset. Selv om de ellers sejrsvante tyske armeer nu omsider var på retræte, var det endnu umuligt at få øje på, hvornår den længe ventede fred ville indtræffe. Nød, elendighed og tomme butikker var fremtrædende overalt, selv om vi hidtil var sluppet billigt her i landet.

Låsbygade hører til blandt Koldings ældste gader, men i 1944, da jeg flyttede til byen og overtog en gammel ejendomsmæglerforretning, havde Låsbygade stort set udspillet sin rolle som hovedfærdselsåre mellem land og by. Det var dog stadig en vigtig indfaldsvej. Mange ejendomme var på grund af krigen dårligt holdte, og de mange butikker var enten tomme for varer eller også halvfylde med erstatningsvarer. Pengemangel var der ikke, bl.a. på grund af mangel på varer, man kunne næsten ikke købe noget for sine penge. Når en pantebitor ville indfri et pantebrev, var det lige ved, at pantekreditor nægtede at lukke ham ind. For han kunne jo ikke anbringe pengene til blot en rimelig rente nogen steder.

Der var naturligvis heller ingen biler på gaden, bortset fra hyrevogne og enkelte lastvogne på gasgenerator og så nogle tyske biler. Til gengæld var der mange cyklister. Cyklen var under hele krigen det vigtigste transportmiddel for landets befolkning. Men også her kneb det efterhånden som krigen skred frem.

Til sidst var gummi næsten umuligt at opdri-ve, og det var nødvendigt at finde på nye former for erstatninger.

Gaden var belagt med ujævne brosten. Gadelys fandtes ikke, hvilket ikke betød så meget, da alle danske byer var mørkelagte under krigen. Men der var også lyspunkter. I sommerhalvåret kunne den almindelige færdsel blive afbrudt af en spilletrup, som drog gennem gaden med fuld musik, nogle endda med dansende abekatte. Der var jævnligt musik af gårdmusikanter og forskellig optræden, hvor de udøvende naturligvis ventede en skilling lagt i hatten.

Man hørte også flere gange om ugen gadesælgerne drage råbende gennem gaderne for at faldbøde deres varer, f. eks. fisk. Navnlig en som blev kaldt "Amerikaneren", havde en gevaldig røst, og så kunne han snakke med kernerne, som flokkedes om hans 3-hjulede cykel med fiskekasser. Det var dengang, man endnu kunne købe hele og levende fisk for en klat skilling. Og det var dengang, mennesker havde tid til at snakke sammen. Og så var der jo heller ikke så mange love og cirkulærer, man skulle tage hensyn til.

Det blev mig fortalt, at Låsbygade næppe kunne regnes til det bedste strøg i byen. Gaden havde lidt af et "uldent" omdømme. Men skulle man more sig ud på de små timer, var det her, man søgte hen.

Den første del af gaden, fra Låsbybanke til Hospitalsgade, blev almindeligvis regnet til den fineste del. Her kunne man også prale af at huse et par af byens største skatteydere, samt to konsulater. Der var ret stor social forskel mellem gadens beboere dengang. Den vestlige del af gaden var overvejende bolig-

kvarter. Cykelhandler Stæchmann ejede gården nr. 93-95. Her var 12 små leligheder, og her kunne man på en almindelig hverdag tælle mellem 60-70 legende børn i gården.

Jeg var endnu ungarl, da jeg den 1. marts 1944 overtog ejendomsmæglerforretningen,

Luftfoto af Låsbygade fra slutningen af 1940'erne. Foto: Aage Petersen.

som lå i det gamle Hotel Astoria, Låsbygade 12, altså i den finere del. Senere blev forretningen flyttet til nr. 51, da daværende sagfører Hans Pedersen flyttede længere ned mod centrum.

Jeg fik et værelse med kost hos en tidligere slagter Iversen, Langelinie 1, pris alt inklusive 50 kr. pr. måned. Det var et hyggeligt og elskværdigt værtspar. Fru Iversen, som havde bragt 17 børn til verden, så lidt kuet ud. Til gengæld var Hans Iversen en meget glad og gemytlig mand.

Slagter Iversen.

Værelset lå i en sidebygning, nærmest et udhus, men sengen var god nok. Den første nat blev jeg vækket ved at høre grise grynte i mørket. Jeg tændte lys og erfarede, at vi dog ikke boede i samme værelse. Jeg fortalte det til slagteren næste morgen. Han slog en stor latter op: "Jamen mutter og mig ska' sku' da have noget at leve af, det kan du da nok forstå". Næste morgen vågnede jeg ved, at en hane galede. Jeg blev senere klar over, hvad hønsegårdens æg gik til, for en aften bankede det hårdt på døren og ind trådte 3 tyske soldater i fuld uniform. Soldaterne satte sig og bestilte en skål kogte æg, som de grådigt satte til livs, alt medens de pludrede dels på dansk og dels på tysk sammen med mine værtsfolk. Da de havde spist, delte de smilende cigaretter ud, og alle satte sig til at spille kort. Næste morgen fortalte min vært mig grunden – deres yngste søn Holger var taget af Gestapo og sad som fange på Koldinghus Staldgård. Disse tyske soldater var altså forældrenes bindeled til deres dreng. Her var altså forklaringen.

Da jeg senere bosatte mig på hjørnet af Låsbygade og Hospitalsgade (nr. 1) i en 2-værelses lejlighed med lokum i gården, mødte jeg ret ofte min gamle vært fra Langelinie. Han gik fra hus til hus og solgte røgede ål. Iversen havde en kolonihave ved Olympia, og om sommeren cyklede han derud kl. 4 om morgenen, og når han kom hjem ved 7-tiden fløjtede han næsten altid. Han var en glad mand, selv om han var fattig.

På Låsbybanke boede der i 1944 en cykelhandler, Immanuel Jørgensen og hans kone. De ejede både nr. 15 på Låsbybanke og den

Ejendomshandler Ingemann Bager. Foto fra 1984.

nyere forretningsejendom, Låsbygade 1-3. Han ville sælge den gamle ejendom og flytte ind i naboejendommen, og jeg solgte den til en marskandiser Anton Andersen, tidligere slagteriarbejder, som havde fundet ud af, at der var lettere penge at tjene ved at handle

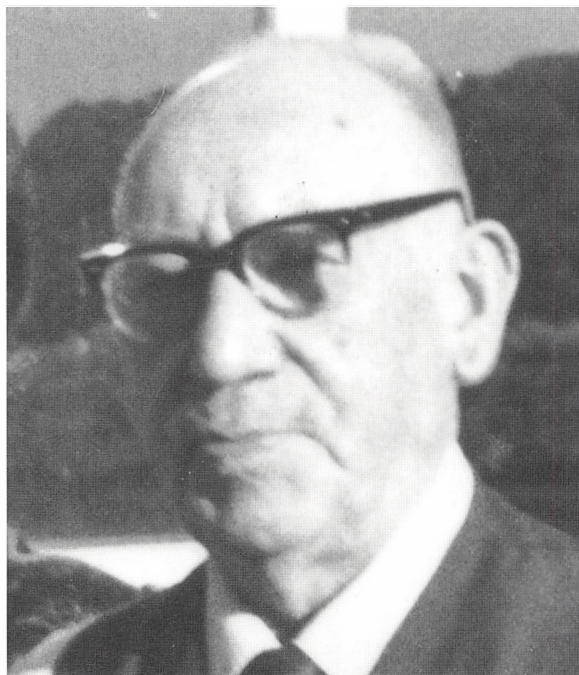
med gammelt tøj – førkrigstøj – end ved at slæbe på slagteriet. Da vi om aftenen havde handlet, trak køberen straks en tegnebog frem, der var ligeså tyk som den var bred af pengesedler, og han betalte kontant. Immanuel Jørgensen glippede lidt med øjnene, da

han så de mange kontanter, men det var altså helt typisk for den tids handel. Køberne gik rundt med bugnende tegnebøger, bankerne ville jo ikke forrente pengene, for der var varemangel og derfor pengerigelighed.

Lige overfor i nogle ruiner eller noget, som lignede ruiner, havde ægteparret Christensen etableret en grøntbod. Butikslokalet var nærmest en jordhule, men varerne var friske, og folkene var flinke. Inde i gården havde budcentralen "Lynet" til huse. Mange budcentraler opstod under krigen, "Lynet" var en af dem og af den finere slags, idet man også havde hest og vogn til transport udover de 3-hjulede cykler, som var lette at smutte rundt på i gaderne.

I en baggård stod to mindre heste, dem vi kaldte cementheste eller lithauere. Vi solgte før krigen cement til Lithauen, derfor navnet. Ejeren hed Skjold, han var en lidt smart københavner, og da han havde banket forretningen godt op, solgte jeg den til en tidligere overtjener Holm, som mente, at han kunne tjene mere ved at køre rundt med gammelt skrammel end ved at gå i smoking og servere surrogatmiddage for sure gæster.

Et par numre lidt længere oppe ad gaden havde urmager Nyborg forretning. Også i urmagerbranchen var der naturligvis stor varemangel efter fire års krig. Urmageren havde den vane med passende mellemrum at lægge en "godbid" ud i udstillingsvinduet. En dag, jeg kom forbi, så jeg pludselig en arm lægge et ur ud i vinduet. Jeg standsede og så, at det drejede sig om et rigtigt schweizisk Junghans-ur, og da jeg netop manglede et nyt ur, tog jeg mod til mig og gik ind i forretningen. Det var

Immanuel Jørgensen. Foto fra 1965.

første gang jeg så urmageren, som var af middelhøjde, tør, skarpskåren og med en krum høgenæse. Han stirrede på mig over sine briller, som hang ude på næsetippen, og da jeg havde forrettet mit ærinde, spurgte han: "Har De flæsk?". Min svigerfar havde en gård, og vi blev så enige om, at urmageren skulle have en god, fyldig, røget skinke – og han ville så nådigst reservere uret til mig. Da jeg en uges tid derefter entrede med den røgede skinke, holdt han et helt videnskabeligt foredrag for mig om urets mange fortræffeligheder, bl.a. var det vandtæt, støvtæt og antimagnetisk. "De kan have det ur i det meste af Deres tid", sagde urmageren," hvor længe tror De skinken

varer?”, men uret kunne han jo ikke spise. Jeg havde uret i 35 år, så det var en ganske god handel.

En af de nærmeste naboer til vort kontor var møbelhandler Charles Andersen. Han havde ord for at handle med byens bedste og fineste møbler. Lige overfor havde købmand N. A. Nielsen “Losbygades Kolonial- og Delikatessforretning”. Han var købmand af den gamle slags, høflig og korrekt i sin optræden, men med tilbøjelighed til at blive hidsig, når nogen sagde ham imod. Han havde altid en stol stående i forretningen til de gode kunder. En dag kom en handelsrejsende for at prøve at sælge en udregningsvægt til Nielsen, som naturligvis brugte balancevægte med lodder. Samtalen endte med noget, der lignede et væddemål, for lige pludselig så man købmanden lynhurtigt give sig til at veje diverse poser af på sine vægte samtidig med, at repræsentanten forsøgte at følge med ved hjælp af den moderne udregningsvægt. Man vejede hver 10 kg af. Nielsen vandt.

Ved siden af i nr. 17 huserede fru Sørensen, også kaldet “Hattekonen”. Hun havde byens førende forretning indenfor damehatte og Randers handsker. Hun var en sælger af guds nåde, jeg tror aldrig, jeg har set fru Sørensen galant lukke døren efter en kunde, der ikke havde købt noget. Fru Sørensen beskæftigede 4-5 unge damer i forretningen. Hun var gift med maskinhandler Johannes Sørensen. På det tidspunkt af krigen var der vist ikke megen omsætning i landbrugsmaskiner, man sagde da også om ham, at han om morgenen gik hen på sit kontor, som lå lidt længere oppe i gaden, læste sine aviser og talte med enkelte

Fru Sørensens modemagasin. Foto fra 1943.

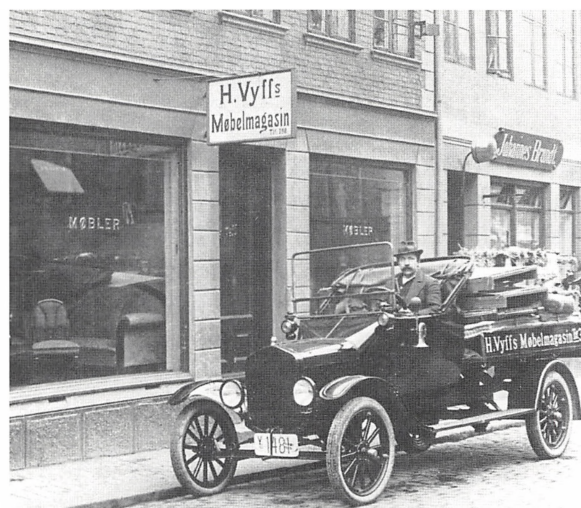
kunder, hvorefter han ved lukketid kom hjem til mutter og var med til at gøre den bugnende kasse op. Damehatte var der tilsyneladende ingen mangel på. Jo, Sørensen var virkelig blevet godt gift.

I nr. 35 boede Emil Jensen, der handlede med huder og skind, så man kaldte ham i daglig tale kun “Huder- og Skind-Jensen”. Han fik vognlæs med huder fra slagteriet, tog dem med hjem og saltede dem til videre garvning. Han købte også alle slags skind fra landmænd og jægere. Han fortalte mig en dag, at han havde haft besøg af en landmand fra oplandet, der kom med et kalveskind, som han ville sælge. De tingede om prisen, det gjorde man gerne dengang, for at kunden kunne føle, at han ikke var blevet snydt. Jensen vurderede kyndigt skindet og sagde så til sælgeren: “Ja, det er jo kun et lille skind, må du vide”. Bonden, som var af den lune slags, bakkede et par

gange på sin pibe og sagde så; "Nå ja, det var jo da heller kun li' te, det ku' nå!" Svaret blev takseret til 15 kr. Emil Jensens ejendom med byens smukkeste gadedør havde et betydeligt antal m² og blev senere solgt til en udenbys køber, som bl.a. ville opføre et nyt Føtex varehus. Det blev dog ikke til noget. Den gode skindhandler flyttede derefter ud på "Peterbjerggaards" udstykning, fik den første grund og byggede sig en flot villa. Men hans kone længtes så frygteligt tilbage til det gamle hyggelige Låsbygadekvarter, at hun ikke helmede, før hun var tilbage i de gamle vante omgivelser. Emil Jensen havde også en landejendom ved Donssøerne, hvor han vaskede svinebørster, som han fik fra slagteriet. Børsterne solgtes til børstefabrikker.

Fra vort kontorvindue under Hotel Astoria kunne vi se over til andre små forretninger. Den ene indehavedes af Hans Vyff, snedker og tapetsermester, som det hed dengang. Han var en lidt ældre trind mand, som man ikke så så meget til, udover at han med passende mel-

Ingemann Bager stående ved sin ejendomsmæglerforretning under "Astoria". Foto fra 1944.

Vyffs møbelmagasin. Foto fra ca 1920.

lemrum kom ud på ejendommens trappe og stod et par minutter og så sig lidt omkring, som om han ville følge med i, hvad der rørte sig i gaden. Jeg har dog en anelse om, at hans hyppige indåndinger af frisk luft formentlig var foranlediget af de ofte giftige cellulosedampe, som opstod i et møbelværksted og snedkeri. Dengang var der jo ikke udluftning og arbejdstilsyn. Hans Vyff solgte sin ejendom til P. W. Waltrup.

I nr. 14-16 havde fru Hass skotøjsforretning. Ejendommen bestod af et forhus og en bagbygning med flere lejligheder. Endvidere var der ned mod søen et ældre 3-etagers pakhús, hvor møbelhandler Christiansen huserede. I den øverste etage havde pensionatsejer Sørensen masser af duer, som han kom og fodrede hver dag.

Det var en oplevelse at gå rundt i Christiansens møbellager, som hovedsagelig omfattede

brugte møbler lige fra Christian IVs tid. På grund af krigen var der selvsagt mangel på nye møbler, og dem der var i produktion, var af en elendig kvalitet. F.eks. var gardiner og gulvtæpper, da jeg blev gift i 1944, udelukkende af papir. Christiansen var en interessant mand at besøge. Han havde sin egen mening om mange ting. Bl.a. var han kommet i tanke om, at han ikke ville betale ejendomsskat, hvorfor han solgte sit hus på Carl Plougsvej og tog bolig nede i sin tyske hurtigbåd, som han havde købt på "Parkkommandoen", hvorfra man i 1945, efter krigen afslutning, bortsolgte diverse tyske krigsefterladenskaber. Han boede ganske komfortabelt i den store båd og godtede sig gevaldigt over, at pantefogeden for-gæves måtte blive inde på kajen. Han var en fiffig fyr den møbelhandler.

Et par numre længere oppe i gaden boede farver Schrøder. Før krigen havde han påbegyndt et renseri i ejendommens butik, senere farvede han damestrømper. Forretningen gik godt, han byggede til og opnåede at blive byens største skatteyder. Han var en reel forretningsmand, men bestemt og temmelig hid-sig, når han ikke fik sin vilje. Således fortalte en af hans medarbejdere mig, at firmaet en dag averterede en brugt maskine til salg. Bl.a. henvendte der sig en mand fra Teglgaardsvej. Han gik rundt om maskinen et par gange og sagde så til Schrøder, at de 5.000 kr., han forlangte, var helt hen i vejret for den bunke gammelt jern, hvorefter Schrøder hurtigt snurrede om på hælen og bare gik sin vej ind på sit kontor, den mand ville han ikke spille sin tid på. Næste morgen beordrede Schrøder maskinen læsset og kørt op på mandens adres-

se på Teglgårdsvej. Et kvarter efter ringede telefonen på Schrøders kontor, og en opbragt stemme sagde "Men jeg har da ikke købt den maskine af Dem, Hr. Schrøder!" "Købt", sagde Schrøder iskoldt. "Næ, for De har jo ingen penge, maskinen vil jeg derfor forære Dem, farvel..." Sådan var farvehandleren, han var lidt af en diktator og tålte ingen modsigelse. Han fik altid det sidste ord, og han havde råd til at hovere. Han byggede senere en flot ny villa på Gl. Strandvej.

Ejendommen Låsbygade 29 havde facade til både Låsbygade og Blæsbjerggade, og der var gennemgang for kvarterets beboere gennem gården til de to gader. I forbygningen var der to butikker, en mælkeforretning og en cigarforretning. I gården havde den tidligere bestyrer på det gamle bymejeri, Hans Beck, indrettet en mindre flødefabrik, "Kolding Exportflødefabrik", efter at han var fratrukket som mejeribestyrer.

I Blæsbjerggade boede slagter Christensen. Hestslagteren blev han kaldt. Hans butik var ikke stor, men han havde mange kunder blandt byens restauranter og hoteller. Han gik altid reglementeret påklædt. En slagter, som med værdighed repræsenterede sin stand, havde altid hvid toradet jakke, forklæde og sort bowlerhat. På sine ture til kunderne bar han normalt et slagtetrug på den ene skulder, hvorpå varerne lå fint indpakket. Christensen var en nydelig mand med et lille mørkt Hitler-overskæg og som regel altid med cigar i munden. Han var en gemytlig mand, som morede sig kosteligt, dersom det lykkedes ham at "sætte et par personer lidt op mod hin-

anden", altså lidt af en Knagsted-type. Engang faldt den skikkelige, stovte gamle mejeribestyrer, som hældede til det missionske, i en af slagter Christensens fælder. Det var sommer og sol og meget varmt en lørdag eftermiddag. Der var stille i gaden, dog ikke hos restaurant "Laura", hvor adskillige kunder fandt ind for at slukke tørsten. Fru Beck og hendes datter var taget i sommerhus, og aftalen var, at Hans Beck skulle hente de to damer kl. 6, men også han gik ind hos Laura, et sted han ellers aldrig kom, for at få slukket sin tørst. Tilfældigvis sad slagter Christensen også i restaurationen, han satte sig over til Becks bord, snakken kom i gang, det ene glas efter det andet blev tømt, og Beck blev efterhånden lidt bedugget, i hvert fald så meget, at damerne ventede forges i sommerhuset på at komme hjem.

Senere flyttede ægteparret Beck til en villa på Strandvejen, men her kunne de ikke trives, de længtes hjem til det gamle kvarter i Låsbygade. Og kom det også senere.

I Låsbygade nr. 30 boede vinhandler Friis. I bagbygningen var der stort vinlager, med store tønder vin til lagring. Her har der i nogle år været danseskole, efter at vinimporten stoppede engang i 1960'erne.

I nr. 32 havde der før krigen været jernstøberi, men De Danske Mejeriers Maskinfabrik var flyttet til Olaf Ryesgade. Ejendommen ejedes under krigen af byens borgmester, landsretssagfører V. Juhl og direktør Bech i Landmandsbanken. Den Apostolske Kirke havde til huse i ejendommen. Når man gik forbi om aftenen, kunne man høre salmesang og orgelspil.

Foto fra Låsbygade ca. 1960.

I nr. 34 havde det store, gamle, velrenommerede kolonial engros-firma Oscar Christensen til huse. Indehaveren var norsk konsul med privatadresse på Strandvejen. De gamle Låsbygadebeboere kan sikkert erindre den høje, stovte mand, når han hver morgen, præcis til kontortid, kørte sin store Buick ind gennem porten.

Alle tre ovennævnte ejendomme havde store grundarealer ned mod Slotssøen. Disse bagarealer er senere blevet bebygget.

I nr. 36 boede købmand Th. Simonsen. Simonsen & Co. stod der over den lille butiks indgang. Købmand Th. Simonsen var allerede i 1944 en ældre mand. Han var far til tre døtre, og købmanden havde, efter hvad der blev sagt, sit hyr med at styre familiens kvinder. Om det var derfor, man kunne finde den gamle købmand nede i forretningen til langt ud på aftenen, skal være usagt. Simonsens butik var et studium værd. Det var ganske utroligt, hvad han havde fyldt forretningen med, lige fra kanel til gamle cykelhjul, barnevogne, hestesadler m.v. og lidt kolonialvarer. Men jeg husker den gamle købmand som et venligt og rart menneske, som var meget taknemmelig for blot en ganske lille handel. Ejendommen, som familien havde beboet i mange år, havde som de fleste ejendomme på den tid hverken indlagt toilet, bad eller centralvarme. Men de havde i mange år høns og gæs, som fik lov til at leve, indtil de døde af alderdom. Ejendommen havde Simonsens far bygget i 1872, lige hjemkommet fra Amerika. Faderen ernærede sig bl.a. ved i 32 år at køre post med hest og vogn til Egtved.

Skråt overfor lå ejendommen Låsbygade

51. Den tilhørte i 1930'erne onkel Hans, d.v.s. de tre søstres morbroder. Onkel Hans, som var en meget sparsommelig mand, var sagfører og drev i mange år forretning fra stueetagen i ejendommen. Hans privatbolig bestod af et lille bagværelse på ca. 12 m², endvidere var der et køkken og to kontorlokaler mod gaden og gården. Onkel Hans efterlod sig en efter den tids forhold betydelig formue, som pigerne arvede. Karen Simonsen, en af købmandens døtre, fik skøde på nr. 51, som hun flyttede ind i, da forældrene og søstrene var døde. Stueetagen, som tyskerne havde lagt deres klamme hånd på under krigen, blev efter krigen udlejet til sagfører Hans Pedersen, og jeg overtog lejemålet i 1955. Karen Simonsen var min værtinde indtil 1984, da jeg solgte forretningen.

Karen Simonsen, som blev meget gammel, var et barn af Låsbygade og havde en god hukommelse. Hun huskede tydeligt livet i de gamle købmandsgårde, de store hestemarker i gaden, og hvordan beboerne styrtede ud på gaden, da de første biler kørte forbi omkring 1920. Der var dengang livlig handel og stor omsætning mellem land og by. Hun huskede tydeligt alle de gamle koryfæer, farver Boesen, vinhandler Friis, fabrikant Konstantin-Hansen, pottemager Hansen, Kul-Schmidt, hestehandler Larsen, konsulens familie, bagermester Hansen, kancelliråd Roose m.fl. Det var alle folk, man så op til. Lidt senere kom konsul Grønborg og ejeren af Motorkompagniet S. A. Christensen. Sidstnævnte etablerede lige efter krigen fabrikation af malkekmaskiner nede ved havnen.

Karen Simonsens far havde i 1933 købt en

Karen Simonsen. Foto: Knudsen og Jochumsen.

ny Chevrolet, som var familiens et og alt. Den blev passet og plejet som et lille barn. Det var Karen, som havde kørekortet. Bilen blev bl.a. brugt, når familien tog til Fanø, hvor de havde et sommerhus. Men såfremt det trak op til regnvej, søgte de hurtigst muligt hen til den nærmeste kro eller gæstgivergård, idet bilen

ikke måtte blive våd. Så vidt jeg har erfaret, blev bilen solgt på en auktion i Vejle sidst i 1960'erne til en ret betydelig sum. Den havde da, blev der sagt, kun kørt ca. 18.000 km.

Karen Simonsen, som var et rart og venligt menneske, solgte senere sit gamle hjem på den anden side af gaden til Kolding Brugsforening. Kommunen havde ejendommen i kikkerten i adskillige år, idet grunden skulle anvendes i forbindelse med anlæg af Slotsøvejen, der skulle have gået langs med Koldinghus slotsbanke til Låsbygade. Men den blev som bekendt aldrig til noget.

Ca. 25 m fra Låsbygade, hen ad Blæsbjerggade, lå det gamle Svendehjem, hvor gadens og landevejens farende svende kunne få en nødtørftig forplejning. Det var før folkepensjonens tid. Når jeg sad på mit kontor lidt ud på aftenen og arbejdede, bankede det ikke så sjældent på døren af en af hjemmets beboere, som gik rundt i kvarteret for at samle lidt penge sammen til natlogi, øl, m.v. Det var ofte kamme og barberblade, som var adgangskort til kunden. Jeg gav mig tid til at tale med disse mennesker, som efterhånden tøede op og fortalte deres livshistorie, som ofte var ganske spændene.

Under og lige efter krigen traf man jævnligt i gaden handelsfolk og klunsere. Det var ofte mennesker som "levede på en sten" men desuagtet samlede penge sammen. De levede fattigt, men nogle døde rige. Deres job bestod i at finde noget af værdi på skraldemøddinger o.lign. og så prøve at sælge det til en af byens produkthandlere, F. W. Schrøder i Låsbygade

eller Stags ved havnen. Det drejede sig bl.a. om Marinus, Hans Thomsen, Valde og "Filosoffen". Senere bosatte vore dages "Klunser-Martin" sig i gaden.

Marinus, en ældre ungkarl, boede i et lille værelse i Borns Gård. Han var nærmest familøs og havde tidligere været beskæftiget ved landbrug, og nu levede han af at klunse. Den eneste luksus, han tillod sig, var at skrå. Marinus var en sat og rund mand med et lunt glimt i øjet. Man havde indtryk af, at han havde fundet sin rette plads i tilværelsen, når han stolt kom kørende på sin 3-hjulede cykel godt belæst med alskens rare sager på vej til produktionshandleren for at få et par kroner ud af dagens slid og møje. Han betalte sikkert ingen skatter og havde et så lavt privatforbrug, at vore dages ligningsmyndigheder sikkert ville sige, at så lidt kunne et menneske ikke eksistere for. Lige uden for Kolding boede en gård-ejer, som også handlede med landbrugsejendomme. Det hændte, at han, når han havde købt en gård med fuld besætning, manglede en midlertidig bestyrer, indtil der blev fundet en ny køber. Marinus var denne mands faste gårdbestyrer i kortere perioder. Han var jordens ærligste menneske – og meget nøjsom.

Min forretning bestod bl.a. i at formidle køb og salg af præmieobligationer. Hvor mærkeligt det end lyder, så blev klunseren *Hans Thomsen* en af mine bedste kunder. Da han første gang trådte ind på mit kontor, troede jeg bestemt, at det var en af rigsvåbnets vildmænd, som jeg havde besøg af. Der stod han, let skrævende på sine solide ben, iført et gammelt fedtet jakkesæt. Det bare bryst – det var midt om vinteren – kunne man lige skimte

bag det store, fyldige, rødlige fuldskæg. Øjnene var blå, blikket stærkt, stolt, men alligevel mildt og venligt. Så lød hans kraftige røst: "Har vi præmieobligationer til salg i dag? Og til hvilken kurs?" Jeg havde i min tid talt med adskillige personer af Thomsens slags, men det usædvanlige bestod i, at han havde så stor en udstråling, og at denne mand stod med en fyldt tegnebog og ville købe, ikke låne! Han fortalte, at han i nogle år havde boet i en gammel hytte nede ved Sjølund, men nu boede i en gammel jernbanevogn på byens skraldemødding i Dalby. Der var jo hverken lys eller vand, men han holdt varmen om vinteren, takket være sine tre store hunde, der også holdt tyve væk. Han led af sklerose, sagde han. Og det var han ked af, for hans sygdom gjorde, at han slingrede lidt i gangen. Man kunne derfor ikke fortænke folk på gaden i at tro, at han var spirituspåvirket, men han nød aldrig spiritus. Han havde en bankboks i Diskontokassen, og når han så skulle ned i kælderen til sin helligdom med et nyt supplement til beholdningen, skulle en af personalet med for at låse boksen op, selv om de nødvendig ville. Og det morede ham meget.

Johan Lange, kreaturtrækker af profession, havde meget til fælles med Thomsen. Han ejede et hus i Fredericia, hvori jeg havde et pantebrev, derfor kom han to gange årligt til vort kontor med terminspenge, som hans bank havde sendt for ham i forvejen. Denne Lange, som levede af at trække med kreaturer for handelsmændene på Kolding Eksportmarked, lærte jeg efterhånden også godt at kende og at sætte pris på. Også han var en ærlig mand, som var stolt af, at han kunne klare sig

uden økonomisk hjælp fra det offentlige eller andre. Præcis den 11. juni og 11. december bankede han på min kontordør, stod et øjeblik i døren og spurgte så, om pengene var kommet. Det var de altid. Jeg bad ham sætte sig og tog som sædvanligt cigarkassen frem. Han nød, at han fik af den store kasse, som var beregnet til firmaets bedste kunder. Lange var en høj, slank mand, gik altid i den samme sorte kappe eller overfrakke. Han var ret usøigneret og lugtede langt væk af sit daglige arbejde blandt køer. Jeg skyndte mig derfor altid at nøde ham til at få ild på cigaren. Lange var en formuende mand og købte et ældre hus i Søgade for nogle af sine penge. Nabokonen, fru Rasmussen, som i øvrigt var vores rengøringskone, fortalte mig en dag, at det dog var en mærkelig person, som var blevet deres nabo, "Tænk", sagde hun, "han har slet ingen møbler og ligger på gulvet om natten og sover i nogle gamle klude. Jeg har virkelig ondt af ham." Hendes udtalelse undrede mig ikke, for det var jo blandt andet derfor, han var velstående.

Holm var hverken klunser eller kreaturtrækker, men gårdejer. Han ejede en mindre gård, "Enggård", ved Bramdrup. Og når jeg tager ham med i min beretning om personer der "afveg" fra det normale, er det fordi de havde det til fælles, at penge var blevet deres afgud. Vi skulle sælge gården for Holm, og vi byttede med en gård ved Egtved, hvor han skulle give 10.000 kr. kontant i byttesum. Da skødet skulle underskrives, mødtes vi på overrettsagfører Hertz's kontor. Dengang mødtes køber, sælger og mægler hos sagføreren, som skrev skødet. Da vi kom til betalingen, sagde Hertz:

"Har de pengene med, Holm"? Han fremdrog så af sin inderlomme, en gammel avis og bredte den ud på sagføreren's kontorbord. Der lå kontanterne stablet fint i en stor bunke. Men de stank fælt af kostald. Han havde sin pengeboks ude i stalden i en kasse anbragt på en bjælke over køerne og godt camoufleret, således at ingen skulle stjæle den. Da Hertz havde snuset lidt til sine fingre efter optælling af de første to hundredkronesedler, udbrød han "Fy for fanden" og kaldte på sin sekretær, frøken Jensen. Hun lagde sedlerne i to bunker. Den største bunke var pengesedler fra før pengeombytningen (i 1946) – de var desværre værdiløse som betalingsmiddel. Det skulle jo se ud, som om han havde handlet i god tro ved skiftevis at lægge værdiløse pengesedler mellem de ægte og gyldige pengesedler. Det viste sig da også, at han for en sikkerheds skyld havde medtaget en sparekassebog i inderlommen. Holm var ikke dum. Da Holm døde, fandt man under gulvet i hans hus 3 store mælkejunger à 80 l nedgravet. De var alle fyldt med 1-2 kroner samt skillingsmønt. Pengene var fra før pengeombytningen, idet kun sedler skulle ombyttes. Skattemyndighederne var altså blevet taget godt og grundigt ved næsen.

Til slut vil jeg omtale min deltagelse i Låsbygades vagtværn. Der fandtes som bekendt ikke politi fra september 1944 til krigens slutning. I Kolding blev der oprettet et kommunalt vagtværn, som havde til opgave at opretholde ro og orden. I Låsbygade blev der også oprettet et vagtværn, hvor to mand to timer ad gangen gik på vagt om natten, Jeg glemmer aldrig de nætter i Låsbygade, der nærmest var ud-

Låsbybanke med beskyttelsesrum. Foto: Bøilesen.

ligt kunne vi høre den fjerne brummen af de allieredes maskiner på vej ned til Hitler med deres dødbringende last. Vi tænkte på, at det var godt, det ikke var vores hjem, som var målet.

En sen aften gik vi to mand op ad gaden. Vi hørte støvletramp og to tyske soldater nærmede sig os bagfra. De hilste høfligt og spurgte om vi kendte en natrestaurant i kvarteret. Vi viste dem hen til Polak-Marie. "Danke, danske" sagde tyskerne og traskede afsted hen til lastens hule. Det var måske lidt flabet af os to, for de to unge mennesker var jo i grunden høflige og flinke, og vi vidste, at Marie havde skyld for at have et iltert sind, særligt overfor tyskere. Vi vidste også, at hun var i besiddelse af en proper lige venstre samt to schæferhundede. Så vi fortrak i dækning i nærmeste port i tilpas afstand, så vi dog alligevel kunne følge slagets gang, dersom der blev et slag. Og det blev der. Ret hurtigt blev Maries dør slået op med et brag, og ud på hovedet kom de to tyskere med en schæferhund fast i Maries

hånd bagved. Hun turde vist ikke slippe den løs, hvad der nok også var klogt af hende. Bandede og ssvolende skred de tyske soldater tilbage samme vej, de var kommet. Vi havde svært ved at undertrykke, hvad vi følte ved at overvære Maries angreb på den tyske værne-magt. Vi blev gudskelov ikke opdaget.

Når jeg med mellemrum går en tur i Låsbygade, kan jeg kun glæde mig over gadens udseende i dag. Aldrig har husenes facader set bedre ud, takket være byfornyelsen, som blev gennemført for nogle år siden. Vel er der ikke så mange forretninger, som der var lige efter krigen, men der er kommet mange pæne nye forretninger til, og der er foretaget omfattende moderniseringer og forbedringer.

Det har altid været kendetegnende for folk fra Låsbygade, at var man først en gang faldet til i det gamle miljø og rejste derfra, søgte man uvilkårligt tilbage igen.